

Irak'ta Terörle Mücadele: Sincar'ı PKK'dan Temizlemek

EMRAH KEKİLLİ

- Türkiye'nin önleyici müdahale stratejisinde Sincar'ın yeri nedir?
 - PKK Sincar'da nasıl tutundu ve neyi hedefliyor?
- Sincar'da terörle mücadele için konjonktürel imkanlar nelerdir?

GİRİŞ

Zeytin Dalı Harekatı'nın (ZDH) ardından Afrin'in terörden arındırılmasıyla Kuzey Irak'taki –özellikle Sincar'daki– PKK varlığı Türkiye'de ana gündem maddelerinden biri olmuştur. ZDH, Fırat Kalkanı Harekatı'nda (FKH) güçlü şekilde uygulamaya konulan “terörle mücadelede önleyici müdahale” stratejisinin devamı niteliğindedir. Türkiye birbiriyle iç içe geçmiş taktik hamleleri stratejik bir plan dahilinde terörü kaynağında bitirmek için uygulamaya koymaktadır. Bu düzlemde Kuzey Irak'taki terör üslerinin bu stratejinin dışında kalması düşünülemez. Türkiye bir taraftan Sincar'da PKK varlığına müsamaha göstermeyeceğini kararlılıkla ifade ederken diğer taraftan Kandil'e uzanarak terör hedeflerine operasyon yapmaktadır. FKH ve ZDH sahada fiili gerçeklik yaratarak Türkiye'nin terörle mücadelede elini güçlendirmiştir. Bu nedenle önümüzdeki günlerde Türkiye'nin Kuzey Irak'ta terörle mücadelede daha etkin adımlar atacağını öngörebiliriz.

ÖNLEYİCİ MÜDAHALE VE SINCAR

Irak ve Suriye'de güvenlik sektörü dönüşmüş, melezleşmiş ve kırılganlaşmıştır. PKK ve DEAŞ gibi “şiddet kullanan devlet dışı” aktörler de bu durumdan yararlanarak alan kazanmıştır. Irak örneğinde görüldüğü üzere Kuzey Irak'taki Peşmerge, Asayiş, Zenyari ve Parastin gibi yerel güvenlik birimleri devlet şemsiyesi altında resmileştirilmiştir. Diğer taraftan DEAŞ terör örgütünün neden olduğu güvenlik krizi Haşdi Şabi örneğinde görüldüğü gibi melez güvenlik kurumlarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca devletin kurumsal güvenlik güçleri olan Irak ordusu ve polis teşkilatı da varlığını sürdürmektedir. Netice itibarıyla maliyetli, denetimi güç ve kompleks bir güvenlik sektörü ortaya çıkmıştır. Buna karşı DEAŞ ve PKK'nın yanı sıra küçük suç örgütleri gibi “devlet dışı” aktörler de siyasi ve toplumsal krizlerle iç içe geçmiş bu kırılgan yapıyı kendi lehlerine kullanarak alan kazanmıştır. Suriye örneğinde görüldüğü üzere Esed rejimi ve ona bağlı “şebbihalar”, İran'a bağlı milis güçler ve Rus güçleri bir kamp oluşturur-

EMRAH KEKİLLİ

2009'da Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Bilgi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi tamamladı, halihazırda Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü'nde başladığı doktora eğitimine Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'nde devam etmektedir. 2012'de Anadolu Ajansı temsilcisi olarak Libya'ya giden Kekilli, 2013 itibarıyla Libya'da faaliyet gösteren bir Türk şirketinde yönetici olarak çalıştı. 2015 yılında Türkiye'ye dönerek uluslararası basın kuruluşları için Arapça-Türkçe tercümanlık yaptı. Libya üzerine çok sayıda akademik ve politik makale kaleme alan Kekilli, Libya'yı merkeze alarak Batı Arap Dünyası üzerine çalışmalarını yürütmektedir. Libya tarihi, siyaseti, ekonomisi, Kuzey Afrika'da devlet dışı silahlı gruplar, cihadi gruplar ve cihadi grupların ideolojik söylemi üzerine yoğunlaşmaktadır.

ken Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ve farklı devrimci silahlı gruplar diğer bir kamptadır. DEAŞ bu kırılğan yapıyı kullanarak güç kazanmış, PKK'nın kendisine sunduğu imkanlarla Suriye'nin kuzeyinde coğrafi bir alanı kontrol etmeyi başarmıştır.

Türkiye de bu dönüşümün doğurduğu riskleri en aza indirmek için terörle mücadelede “önleyici müdahale” stratejisini benimsemiştir. Suriye ve Irak'ın kuzeyindeki terör kaynaklarına yönelik bu kapsamda hareket ve operasyonlar yapmaktadır. Çünkü terör örgütleri kırılğan güvenlik yapısından istifadeyle ele geçirdikleri coğrafi alanları üsse dönüştürerek Türkiye başta olmak üzere bölgenin tamamının güvenlik ve istikrarını tehdit eden eylemlere girişmektedir. Türkiye'nin bu terör unsurlarına yönelik operasyonları önleyici müdahale olarak kavrımsallaştırılabileceğimiz kapsamlı stratejinin iç içe geçmiş ve müteakip taktik hamleleridir. 24 Ağustos 2016-29 Mart 2017 arasında gerçekleştirilen FKH ile 5 bin kilometrekarelik alan terörden arındırılarak bir güvenli bölge oluşturulmuştur.

FKH'nin hemen ardından Nisan 2017'de Türkiye Irak'ın kuzeydoğusundaki Sincar ve Suriye'nin kuzeybatısındaki Karaçok bölgelerine hava operasyonları düzenleyerek PKK hedeflerini vurmuştur. Eş zamanlı olarak Türkiye içindeki kırsal alanlarda PKK'ya yönelik operasyonlar gerçekleştirilmiştir. 20 Ocak 2018-18 Mart 2018 arasında yapılan ZDH çerçevesinde büyük bir başarı elde edilerek Afrin şehir merkezi ve kırsalı 58 gün içinde PKK-YPG unsurlarından temizlenmiştir. Türkiye terörle mücadeledeki kararlılığını Kuzey Irak'ta sürdüreceğini açık bir dille ifade ederek Sincar'daki terör varlığına tahammülü olmadığını altını çizmektedir. Eş zamanlı olarak Irak'ın kuzeydoğusunda Kandil'in kuzeyindeki Zap, Avaşin ve Hınere gibi terör kamplarına yönelik hava operasyonları hayata geçirilmiştir/geçirilmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri Irak sınırından 25 kilometre kadar içeri girerek karadan Kandil'e doğru ilerlemektedir. Bir diğer ifadeyle Türkiye sınır ötesindeki tehditlere yönelik meşru müdafaa hakkını yeni bir angajman retorığı olarak kullanmakta tereddüt etmediğini ortaya koymaktadır.

DEAŞ ve PKK gibi terör örgütlerine karşı çok yönlü bir mücadele veren Türkiye çok bileşenli yerel, bölgesel ve küresel denklemleri yöneterek hem kendisinin hem de bölgenin istikrar ve güvenliğini merkeze alan bir strateji çerçevesinde taktik hamlelerini hızla yapmaktadır. FKH'yle terörü kaynağında bitirirken Sincar ve Karaçok'u havadan hedef alarak Irak ve Suriye PKK'sı arasındaki geçiş hattını bozmak istemiştir. Aynı hedefler doğrultusunda Karaçok-Malikiye-Cizre ve Nusaybin üzerinden Türkiye içine uzanan terör hattını kırmış, diğer taraftan da Türkiye içinde kırsal alandaki PKK unsurlarını etkisiz kılmıştır. Bir diğer ifadeyle PKK'nın Suriye'nin kuzeyindeki koridorunu, Irak-Suriye hattındaki yatay terör koridorunu ve Irak-Suriye-Türkiye hattındaki dikey terör koridorunu ve terörün Türkiye'deki uzantılarını tek tek fakat bir bütün olarak hedef almıştır. Türkiye yürüttüğü diplomatik müzakereler neticesinde Menbiç'in PKK/PYD unsurlarından arındırılması konusunda ABD ile mutabakata varırken Fırat'ın doğusunda terör varlığına tahammülü olmadığını altını ısrarla çizmektedir.

ZDH ile Afrin PKK unsurlarından temizlenmiştir. ZDH'nin Irak'taki PKK varlığına yansımaları olacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Türkiye bir taraftan Sincar operasyonunun sinyallerini verirken diğer taraftan PKK'nın Kuzey Irak'ın doğusundaki Zap, Avaşin ve Hınere gibi kamplarını vurmaktadır. Bir başka ifadeyle Türkiye ZDH ile Irak ve Suriye PKK'sının Türkiye'nin güney sınırında oluşturmak istediği terör koridorunun Batı Suriye kısmına kesin bir darbe vurmuştur. Sincar operasyonu ile terör hattının Irak-Suriye sınırındaki terör geçişkenliğini engellemeyi hedeflemektedir. Bunun yanında Irak'ın kuzeydoğusundaki terör kamplarını hedef almak suretiyle PKK'yı Kandil'de sıkıştırarak hareket kabiliyetini kısıtlamak istemektedir.

SİNCAR'DA PKK VARLIĞI

Türkiye'nin gündeme getirdiği Sincar'daki PKK varlığı Suriye'de olduğu gibi DEAŞ'ın oluşturduğu krizle ortaya çıkmış, müteakip süreçte derinleşmiştir. DEAŞ Irak'ta coğrafi alan kazandığı Ağustos 2014'te Sin-

car'a yürümüştür. Mesut Barzani liderliğindeki KDP Peşmerge'si DEAŞ karşısında Sincar'dan çekilmiştir. PKK, DEAŞ varlığıyla kırılganlaşan güvenlik ortamından yararlanarak ABD'nin de desteğiyle Sincar'da konuşlanmıştır. PKK Sincar'daki varlığını kalıcı hale getirmek için bölgedeki Yezidi halkı kendi ideolojisi çerçevesinde örgütleme gayreti içerisine girmiştir. Şengal Kurucu Meclisi, Kadın Özgürlükleri Hareketi ve Şehit Afrin Akademisi gibi yapılarla bölgedeki siyasi ve sivil varlığını perçinlemeye çalışırken çocuklara okullarda Kürtçe eğitim vermiştir. Sincar dağında barınak, haberleşme merkezleri, mühimmat depoları ve komuta merkezleri oluşturmuştur. Bunun yanında Yezidileri kendi tarafına çekmek için yerel halkı militarize ederek Sincar Direniş Birlikleri, Sincar Savunma Birlikleri, Ezidhan Asayiş Savunma Gücü ve Sincar Kadınları Koruma Birliği gibi silahlı yapılar oluşturmuştur.

Örgüt Sincar'ı terör koridorunun ana istasyonu olarak kullanmaktadır. Bu bölge Irak-Suriye ve Suriye-Türkiye arasında oluşturulan terör hattının lojistik ikmal noktası işlevini görmektedir. Ayrıca örgütün Kandil-Sincar hattındaki Mahmur Kampı da dikkate alındığında Irak'ın kuzeyinden Suriye'nin içlerine doğru kitleleri de istismar edebileceği bir hat oluşturmak istediği görülmektedir. Bir diğer ifadeyle Sincar örgütün İran, Irak, Suriye ve Türkiye topraklarında bölgenin güvenlik ve istikrarı aleyhine kurmak istediği coğrafi hakimiyet stratejisinin ana üslerinden biri olarak görülmektedir.

PKK'nın Kuzey Irak'ta güç kazanması Türkiye açısından sorun olduğu gibi dönemin Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'ni de (IKBY) rahatsız etmiş ancak Sincar'daki PKK varlığının önüne geçilememiştir. 2017'nin Mart'ında KDP'nin desteklediği Rojava Peşmergeleri Sincar'a doğru ilerlemiş, Türkiye PKK'ya karşı bu hareketliliğe olumlu yaklaşmıştır. Ancak ABD bu gerginlik ve çatışmanın "DEAŞ'la mücadeleyi olumsuz etkilediği" bahanesini öne sürerek KDP üzerinde baskı oluşturmuş ve gerginliğin PKK lehine sonlandırılmasına imkan sağlamıştır. Yani DEAŞ üzerinden Sincar'a girmeyi başaran PKK, yine DEAŞ'la Sincar'daki varlığını bir müddet daha sürdürme imkanı elde etmiş-

tir. O dönemde IKBY ile gergin ilişkilere sahip Bağdat yönetimi PKK ile ilişkisi olan Sincar Yezidilerini maaşa bağlayarak IKBY'yi bölgede dengelemek istemiştir. Halihazırda PKK unsurlarının da içine sızdığı Yezidi birliklerin PKK'ya karşı kapsamlı bir operasyonda alacakları pozisyona ilişkin soru işaretleri bulunmaktadır. Ayrıca IKBY'deki KDP'ye muhalif KYB ve Goran Hareketi gibi unsurlar 2017'de meydana gelen KDP-PKK geriliminde PKK'dan yana tavır sergilemişlerdir.

FKH ile teröre karşı yeni bir strateji çerçevesinde hareket etmeye başladığını ortaya koyan Türkiye, Rojava Peşmergelerinin PKK karşısında istenen neticeyi alamamasının ardından o dönemde Sincar-Karaçok'a havadan operasyon yapmıştır. Türkiye'nin bu adımları bundan sonra bölgede oyun değiştirici hamleler gerçekleştirerek kendi ulusal güvenliği ve bölge istikrarı adına etkin rol alacağını ve diğer aktörlerin kabul etmeye mecbur kalacağını yeni gerçeklikler yaratacağını ortaya koymuştur.

SINCAR'DA TERÖRLE MÜCADELENİN GELECEĞİ

ZDH ile Afrin'in PKK unsurlarından temizlenmesi bölgede terörle mücadele noktasında yerel ve bölgesel bütün dengeleri Türkiye lehine değiştirmiştir. Türkiye Sincar konusunu gündemde tutarak Kuzey Suriye'deki terörle mücadele kararlılığını Kuzey Irak'ta da sürdüreceğinin mesajını vermektedir. Türkiye'nin ısrarcı tavrı Irak'taki dengelerle birlikte okunduğunda Sincar'ı terörden arındırmanın imkanları 2017'ye nazaran olgunlaşmıştır. Özellikle IKBY'nin bağımsızlık referandumu sürecinde Ankara-Bağdat hattındaki yakınlaşma Sincar'a ilişkin hassasiyeti noktasında Bağdat'ın Türkiye'ye yakın durmasını netice vermiştir. Fakat Ankara-Bağdat hattında terörle mücadelede iş birliği stratejisinin netleştirilmesi için Irak'ta seçim sonrası hükümet kurma süreçlerinin nihayete ererek siyasi tablonun netleşmesi gerekecektir.

Bağdat yönetiminin Sincar'a askeri sevkıyatı ve Sincar'da Haşdi Şabi ve PKK'ya bağlı unsurlar arasında çıkan çatışmalar Bağdat'ın Sincar'da terörle mücadeledeki gayreti şeklinde okunabilir. ABD, ZDH'de Türkiye'nin terörle mücadele kararlılığını görmüş, Menbiç'te PKK aleyhine geri adım atmak zorunda kal-

miştir. Bu nedenle Sincar konusunda geçmişe nazaran daha yumuşak pozisyon alacaktır. IKBV bağımsızlık referandumu sonrasında derin siyasi, ekonomik ve diplomatik krize girmiştir. Bu nedenle Türkiye ile karşı karşıya gelmekten kaçınacaktır. Bütün bunlar dikkate alındığında önümüzdeki dönemde Sincar'a operasyon için uygun ortam oluşacağı öngörülebilir.

Türkiye sert gücünün yanında attığı adımların diplomatik yönünü de sıkı bir şekilde takip etmektedir. Sincar'daki PKK varlığını Irak açısından da sorunsala dönüştürerek Bağdat'ın Ankara yanında pozisyon alması için Türk yetkililer Irak'a üst düzey ziyaretler gerçekleştirmiştir. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Ocak 2018'de Irak'ı ziyaret ederek Sincar ve Kuzey Irak'ta terörle mücadele konusunu ele almıştır. Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar Mart 2018'de Irak'a ziyaret gerçekleştirmiş, sınır güvenliği ve terörle mücadele konularında ivme kazanan ikili askeri ilişkileri değerlendirmiştir.

Ayrıca Ankara, Bağdat'ın "ulusal egemenlik" kavramı üzerinden Türkiye'nin Sincar'a müdahalesine mesafeli durduğunu okumaktadır. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Halledecekseniz siz halledin, halledemiyorsanız bir gece ansızın Sincar'a gireriz, oradaki PKK'lıları da temizleriz. Eğer dostsak, kardeş-

sek bize gerekli kolaylığı sağlayacaksınız" yönündeki ifadeleri bunu ortaya koymaktadır. Bu açıklamalarla Ankara, Bağdat'ın Sincar'a kendi askeri kapasitesiyle müdahalesini sonuçları itibarıyla değerlendireceğinin ve PKK varlığının devam etmesi durumunda müsahakar olmayacağını altını çizmektedir.

SONUÇ

Sincar'da terörle mücadele için bugünkü konjonktür geçmişe nazaran daha uygundur. Önümüzdeki aylarda ise daha da uygun hale gelecektir. FKH ve ZDH sahada Türkiye lehine fiili durum yaratan hamleler olduğundan Türkiye'nin terörle mücadelede elini güçlendirmiştir. ABD, PKK aleyhine geri adım atmıştır. Bağdat terörle mücadelede Türkiye lehine pozisyon almıştır. IKBV referandum girişiminin olumsuz sonuçları nedeniyle Türkiye ile karşı karşıya gelmekten kaçınmaktadır. Irak'ta yeni hükümetin kurulması ve siyasi ortamın netleşmesiyle Ankara-Bağdat hattında teröre karşı iş birliğinin daha etkin bir düzeye taşınması öngörülmektedir. Bütün bunların sonucunda denilebilir ki PKK'nın Kandil ve Suriye'nin kuzeyindeki terör üsleri arasında ana istasyon olarak kullanma gayreti içine girdiği Sincar önümüzdeki dönemde Türkiye'nin öncelikli hedeflerinden olacaktır.



SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985